

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.изк.н. Бисер Илиев Дамянов, ПУ “Паисий Хилендарски”,
на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност “професор”
в Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”
по област на висше образование 8. Изкуства
професионално направление 8.2. Изобразително изкуство
научна специалност: “Живопис и цветознание”

В конкурса за “професор”, обявен в Държавен вестник, бр. 96/20.11.2018 г. и в интернет страницата на университета за нуждите на катедра “Естетическо възпитание” към Педагогическия факултет участва Даниела Тодорова Маркова от ПУ “Паисий Хилендарски” – **единствен кандидат.**

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № Р33-1121 от 05.03.2019 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност “професор” в ПУ по област на висше образование 8. Изкуство, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство (Живопис и цветознание), обявен за нуждите на катедра “Естетическо възпитание” към Педагогическия факултет.

Представеният от Даниела Маркова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи: заявление до Ректора, автобиография, дипломи (за завършено образование ОКС - магистър, за научна степен “доктор”, за академичната длъжност „доцент“), списък на научните трудове, справка за спазване на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, анотация на научната и художествената продукция, декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи, преписи от протоколи от КС, ФС и АС във връзка с конкурса, справка за академична натовареност по обявения конкурс, копие на ДВ с обявата на конкурса, удостоверение за трудов стаж, документи за учебна работа, документи за научно-изследователска работа (резюмета и текстове на научни трудове), документи за художествено-творческата дейност, компактдиск с материали, справка цитирания.

Кандидатът Даниела Маркова е приложила общо 56 научни труда, които могат да се класифицират, както следва:

- монографии – 2 бр.;
- учебници 4 бр., от които 2 за студенти и 2 за СУ;
- учебни помагала – 6 бр, от които 2 – за СУ и 4 за ДГ;
- статии – 40 бр., от които 4 на чужд език и 3 - в съавторство.

В Периода 2000 – 2017 г. Маркова има участия в 13 проекта, на два от които е ръководител.

За рецензиране кандидатът е представил материали за художествено-творческата си дейност на компактдиск. Те включват електронен албум и друг тип доказателствен материал, основно за участия в изложби.

По конкурса се рецензират публикациите и художествено-творческите изяви на кандидата, отговарящи на научната специалност.

Рецензират се публикациите, които са извън дисертацията и хабилитацията: 1 учебник за студенти и 10 статии, пряко по шифъра на конкурса, както и други публикации – монографии, учебници и статии, имащи косвена връзка с конкурса. Рецензират се и материалите, свързани с художествено-творческата дейност на кандидата.

За конкурса кандидатът е представил пълен набор от документи. Представените материали са в съответствие с минималните национални изисквания за заемане на академична длъжност *професор*.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Даниела Маркова завършва НХА – София през 1987 като магистър по изобразително изкуство с учителска правоспособност.

През 1987 г. е хоноруван преподавател по теория и методика на изобразителното изкуство. От 1988 г., с конкурс е избрана за асистент по “Методика на обучението по изобразително изкуство в детската градина” в ПУ “Паисий Хилендарски”. През 1993 г. е избрана за старши, а през 1994 – за главен асистент.

През 1998 г. защитава дисертационен труд по научна специалност Методика на обучението по изобразително изкуство (тема на дисертацията: “Повишаване на изразителността на детската рисунка при 6-7 годишните деца чрез условността на изображението“), въз основа на което придобива образователна и научна степен *доктор* (05.07.03).

През 2003 г. Д. Маркова придобива научното звание *доцент* по научната специалност (05.07.03) Методика на обучението (Теория и методика на изобразителното изкуство в предучилищна възраст).

В периода 2008-2011 г. е заместник-декан по учебната работа в Педагогически факултет на ПУ.

След завършването на висшето си образование Даниела Маркова работи в областта на живописата и редовно участва в художествени изложби. Тя се изявява основно в областта на кавалетната живопис. Членува в няколко научни и творчески организации: Съюза на учените в България, РК – ОМЕР към Пловдив, Дружество на пловдивските художници, „Група Цвят“ – България.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност

Основната преподавателска дейност на Даниела Маркова е в ПУ “П. Хилендарски”, където тя има дългогодишен стаж и богат преподавателски опит. През дългогодишната си практика на преподавател доц. Маркова провежда различни задължителни, избираеми и

факултативни дисциплини в различни специалности. Тя изнася лекции, провежда семинарни упражнения, ръководи докторанти и дипломанти.

Доц. Маркова участва в съставянето на учебни планове за бакалавърски и магистърски програми. Разработила е учебни програми и лекционни курсове със съответните мултимедийни презентации за различни учебни дисциплини.

Понастоящем доц. Маркова чете учебни курсове по Методика на обучението по изобразително изкуство в предучилищна възраст (Специалности: ПУП, ПНУП), Живопис, Цветознание и др. (Специалности: Педагогика на изобразителното изкуство, Графичен дизайн с реклама).

В обучението на студентите Маркова прилага съвременни педагогически технологии, интерактивни методи, мултимедийни презентации, различни видове демонстрации.

Д.Маркова участва в различни комисии по изготвяне и усъвършенстване на учебна документация, както и в множество образователни проекти. Тя е отговорник на комисията по качеството в ПУ „П.Хилендарски“.

Доц. Маркова е научен ръководител на двама докторанти, защитили успешно дисертация, и на множество дипломанти от специалности: Предучилищна педагогика, Начална училищна педагогика, Педагогика на обучението по изобразително изкуство, Социална педагогика.

Оценка на научната дейност на кандидата

Д. Маркова е автор на монографии, научни статии и учебни помагала. Голяма част от публикациите имат пряка връзка с обучението на студентите в областта на изобразителните изкуства и предмета на конкурса. В друга част от публикациите се засягат общи въпроси, които имат косвено отношение към предмета на конкурса.

Ще очертая научната продукция на Д. Маркова, пряко свързана с конкурса.

По темата на конкурса Маркова е издала „Ръководство по цветознание“ (УИ „П.Хилендарски“, 2018, 112 стр.) – учебник, пряко свързан с обучението по живопис, който служи за преподаване на учебната дисциплина „Цветознание“. В учебника са развити ключови въпроси на цветознанието: цвят, светлина, светлосянка, смесване на цвета, класификация на цветовете, характеристики на цвета, цветови контрасти и др. Помагалото е адресирано основно към студенти, изучаващи изобразителното изкуство. В книгата под формата на кратки статии са развити основните понятия, които имат важно значение за теорията и практиката на живописиста. Текстът е стегнат, изложението – ясно и точно. В приложение са представени фотографии, илюстрации, цветни таблици и схеми.

Освен монографи и учебници, Маркова е представила общо 40 бр. публикации - научни статии и доклади, четени на научни форуми, публикувани в списания и сборници. Материали от тези публикации са включени в монографиите и учебните помагала.

В статиите се коментират въпроси в различни тематични направления. Те най-общо могат да се разграничат по следния начин: обучение на студенти в направление изобразително изкуство; обучение в ДГ; детска рисунка; изобразителното изкуство и образование; рисувателни тестове; арттерапия и работа с възрастни.

По предмета на конкурса участват статиите, посветени на обучение на студенти в направление изобразително изкуство, изобразителното изкуство и образование, както и някои от материалите, в които се коментират общи въпроси на художественото образование.

Изцяло по темата на конкурса са 11 статии, които очертават широк поглед към проблематиката на обучението на студентите в направление изобразително изкуство. В статиите се разглеждат важни въпроси на обучението като: рисуването по натура и неговото значение, стимулирането на креативното мислене чрез изобразителни и визуални задачи, развитието на наблюдателността, обучението по цветознание, алтернативните подходи на обучение, отношението на студентите към изобразителното изкуство, изобразително изкуство и университетско образование.

В статията „Развитие на наблюдателността на студентите в процеса на обучение по изобразително изкуство“ (Сб. Перспективи в образованието. УИ „П.Хилендарски“, 2012), се разглеждат методи, стимулиращи наблюдателността на студентите при възприемането на обекти.

В „Обучението по цветознание“ в специалност „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“ (Трета международна конференция по проблемите на цвета и цветознанието, 2013), са ясно очертани и добре обосновани целта и съдържанието на дисциплината „Цветознание“, учебните задачи и проблемите на обучението.

Статията “Обучението по изобразително изкуство в търсене на алтернативни подходи“ (Сб. Алтернативни подходи в образованието, ч. II. УИ „П.Хилендарски“, 2016), съдържа ценни идеи за преосмислянето на учебното съдържание в специалности по изкуството с въвеждане на нови подходи и нетрадиционни форми на дейност, изведени от модерното изкуство.

В статията „Изобразителното изкуство в светлината на университетското образование“ (Сб. Съвременното образование: стратегии, направления, ценности. УИ „П.Хилендарски“, 2012), е развита интересна идея за изобразителното изкуство и развиване на културата на сетивата.

Друга група статии разглеждат общи въпроси на изобразителното изкуство, цветознанието и изкуството и развитието на личността, с оригинални идеи и становища по темите: *(Поглед върху съвременните тенденции в изобразителното изкуство (Сб. Образование, общество, личност. УИ „П.Хилендарски“, 2015; Изразната сила на цвета (Втора международна конференция по цвета, 2007); Обучение по изобразително изкуство и проблема на духовността (В: Сб. Система ценности, Новосибирск, 2011).*

Останалата част от публикациите имат пряко или косвено отношение по предмета на конкурса.

Монографията „Изкуството да виждаш. Променени състояния на съзнанието и виждане“, (Изд. „Изток-Запад, 2019, 328 стр.), представлява интересно изследване на феномена виждане. Авторката показва задълбочено познаване на материята. На основа на интердисциплинарен подход към проблематиката са представени оригинални тези по дискуссионни въпроси, свързани с виждането и промененото състояние на съзнанието. В книгата особено интересни са частите, които разглеждат връзката между творчеството и мистичното състояние на съзнанието и ограниченията, които налагат социалните стереотипи върху виждането. Някои от темите, коментирани в книгата, кореспондират с потребността за развитие на нетрадиционни подходи към виждането и необходимостта от въвеждане на нови методи на визуално мислене – условие за възприемане на света и изкуството по нов начин.

В монографията Диагностични възможности на детската рисунка, (Изд. Веда Словена - ЖГ, 2005 г., 184 стр.), са разгледани актуални въпроси на детската рисунка и нейното оценяване. Авторката разглежда, както положителните, така и отрицателните аспекти при приложението на рисуваелните тестове, като риск от неточни заключения,

субективност на оценката, противоречиви резултати и др. Особено съдържателни са частите, в които се разглеждат подходите и основните групи рисувателни методики.

Голяма част от публикациите на доц. Маркова са резултат от дългогодишната ѝ работа в областта на обучението по изобразително изкуство в предучилищна възраст. „Методически аспекти на апликацията“ (УИ „П.Хилендарски“, 2011, 135 стр.) е помагало за студенти. Коментирани са приложението на апликацията в Детската градина и в Началното училище. Ясно и четивно са описани специфичните страни на апликацията по отношение на цвят, форма и композиция, както и важни методически въпроси, свързани с изпълнението на апликацията. Освен този труд, Маркова има редица статии, посветени на различни проблеми по обучението по изобразително изкуство в ДГ.

Друга значителна част от публикациите на Маркова са учебници и учебни помагала за детската градина и за Начален етап на СУ. Тя е съавтор на учебници по изобразително изкуство за 1 и за 2 клас с разработки на урочни теми и илюстративен материал към тях. Съавтор е и на книгите на учителя за 1 и за 2 клас, където участва с методически текстове за провеждане на уроци. Автор е на текстовете в образователно направление „Изобразително изкуство“ в Книга за учителя за детската градина за 1 - 4 гр. (Приатели, изд. „Анубис“).

Приноси и цитирания

Броят на научните публикации, тяхната тематика и качествата на научния текст, изцяло покриват изискванията за конкурса. Монографиите, учебните помагала и статиите са написани в добър научен стил, ясно изложение и логика на представените проблеми.

Приносите на трудовете на доц. Маркова са с научно-приложен характер. Те са лично дело на кандидата. Основните приноси на теоретичните изследвания могат да се обобщят по следния начин:

Направено е задълбочено проучване на ключови въпроси на обучението на студентите в направление Изобразително изкуство.

Разработени са теоретико-методически постановки за въвеждане на нови подходи в обучението по изобразително изкуство във ВУЗ.

Описано е обучението по цветознание, неговото съдържание и основни задачи.

Като обобщение смятам, че разработките на доц. Маркова като цяло допринасят за развитието на теорията на обучението по изобразително изкуство. Освен теоретично, те имат приложно значение по отношение на обучението по изобразително изкуство и в частност – обучението по живопис.

Представената справка за цитиранията показва, че Маркова е цитирана в значителен брой научни публикации, което означава, че нейните трудове са известни сред преподавателите и експертите по изобразително изкуство. Лично аз не съм срещнал цитирания на трудовете на кандидата в отрицателен план.

В научната продукция на кандидата (монографии, студии, статии) няма плагиатство.

Оценка на художествено-творческата дейност на кандидата

Тъй като кандидатът се оценява в професионално направление *Изобразително изкуство*, освен научната, се взема под внимание и художествената му продукция.

Предоставените данни от доц. Маркова разкриват голяма активност по отношение на художествената практика. Очевидно тя умело съчетава научна дейност, учебна натовареност и художествено-творческа работа. Маркова има множество участия в изложби,

пленери и симпозиуми, в това число - и международни. В периода 2003-2019 тя има 55 участия в изложби, от които 44 са участия в изложби, организирани от ДПХ. Освен редовното участие в проявите на „Дружество на пловдивските художници“ (годишни изложби на дружеството, периодична изложба „Цветове“, 15x5 и др.), тя участва в изложби в Гьоте институт, благотворителни изложби и др. Нейни творби са поместени в няколко каталога. Автор е на илюстрации, една част от които са поместени в учебници по изобразително изкуство. Част от художествената продукция Д. Маркова е представена в електронен каталог, съдържащ творческа биография и 22 репродукции на картини.

Ще отбележа някои характерни особености, присъщи на творбите на Даниела Маркова. Тя работи основно в кавалетната живопис. Автор е на множество кавалетни картини, изпълнени основно в маслена, акрилна, или смесена техника. В творбите си, характерни с богат колорит, асоциативност, метафоричност на образа, Маркова постига свой личен стил и особен свят („Свод“, „Нежност“, „Две фигури“ (електронен каталог).

4. Оценка на личния принос на кандидата

Всички материали, представени от кандидата и съществени по шифъра на конкурса, са авторски, Това означава, че приносите, които са посочени по-горе, са негова лична заслуга.

5. Лични впечатления

Познавам лично доц. Маркова като преподавател, художник и експерт в областта на обучението по изобразително изкуство. Работлив и отговорен колега, тя е толерантен и ерудиран преподавател, критичен към своята работа, прецизен към научните си изследвания. Изследовател, отворен към нетрадиционни теми в образованието и науката.

Като преподавател доц. Маркова е с високо ниво на компетентност по предмета, с модерен стил на преподаване.

Считам, че кандидатът притежава богата художествена култура и задълбочени познания в областта на обучението по изобразително изкуство, което е предпоставка за модерен и ефективен стил на преподаване в областта на изкуствата.

Като преподавател доц. Маркова прилага съвременни подходи, интерактивни методи и мултимедийни технологии в обучението, професионален и достъпен език на изложение, на основа на което достига високи резултати в постиженията на студентите. Доц. Маркова е ерудиран преподавател, критичен към своята работа с богата художествена култура и задълбочени познания в областта на историята на изкуството.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от кандидата Даниела Маркова в конкурса отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, Правилника и Критериите за присъждане на научни степени и заемане на академични длъжности на ПУ „Паисий Хилендарски“. Те съдържат научни и художествени резултати, които представляват принос в областта на живописата и обучението по изобразително изкуство. Публикациите са с теоретическа значимост и демонстрират наличие на необходимата научна компетентност в областта на изобразителните изкуства, и в частност – в живописата. Теоретичните разработки на доц. Маркова имат практическа приложимост, като голяма част от тях са пряко

ориентирани към учебната работа във ВУЗ. Постигнатите от Маркова резултати в научно-изследователската, художествено-творческата и учебната дейност напълно съответстват на специфичните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор” в ПУ „П.Хилендарски“ Педагогическия факултет.

Всичко това ми дава основание да дам своята **положителна** оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогическия факултет за избор на доц. д-р Даниела Маркова на академичната длъжност “професор” в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство; научна специалност „Живопис и цветознание“.

Подпис:

15.04.2019 г.

Рецензент: проф. д.изк.н. Бисер Дамянов